

**OP ZOEK NAAR
DE TYPISCHE KLEDERDRACHT DER VISSERSVROUWEN
UIT DE WESTHOEK**

Reeds lang boeide ons deze typische heemdracht te Bray-Duinen, welke in ere wordt gehouden bij feestelijke gelegenheden als gouden-bruiloftviering, huwelijk, eerste kommunie, het ontvangen van een onderscheiding door de visser-echtgenoot, de plechtige zeewijding op 15 augustus.

De gelegenheid om dieper op dit gegeven in te gaan, kwam, toen wij voor een hernieuwde zeewijding te Koksijde, het plan neerschreven, waardoor een stoet kon worden opgebouwd, gewijd aan de IJslandvaart waarbij de vissers woonachtig tussen Nieuwpoort en Grevelingen destijds betrokken waren.

Niet alleen dienden de historische gegevens geëerbiedigd te worden, ook de kledij moest aangepast aan een mogelijks nog bij het volk levende traditie.

De Belgische Westhoek is terzake een woestijn, de fantazierijke, doch soms banale, nergens bij aansluitende kledij der folkloristische vissersgroepen van onze kust, kon ons zeker geen vaste waarden brengen. Doch daar was nog Bray-Duinen en de «bazinnen» van Duinkerke; Boulogne (Bonen) met de kleurrijke kledij der vissersvrouwen lag buiten het gebied der IJslandvaart.

Een eerste speurtocht werd ondernomen samen met de h. Lust, hoofd van de Toeristische Dienst te Koksijde.

De gulle, eerder dikke Julien Colpaert, met wie wij eertijds kennis hadden aangeknoopt, daar hij vijfmaal naar IJsland trok, gaf ons enkele vage aanwijzingen nopens winkels, waar wellicht nog een schort, een sjaal, misschien wel een kleed kon bekomen worden.

Kapitein Larrangé (33 reizen naar IJsland) was inzake de makers van het pijpmutsje, «neusdoeken» en «robes» precieser in zijn uitleg: «Manse bij de cinema, de eerste winkel over de Bon Marché, daar moet u alvast zijn».

Wij zouden echter eerst onze kans wagen te Zuidschote bij Mathilde Verschaeve, de maakster der zo typische en wondermooie hoofd-dekseltjes uit kant, Tuutjes genaamd. Zij woont er juist in de bocht van de weg, die komende van Bray-Duinen de richting zoekt naar de kerk. Rechts staat een laag en nieuw, eerder ruw gebouwd huisje opgetrokken na de slag om Duinkerke. Mathilde, een vrouwtje van tweeënzeventig jaar, had als «neve bie drie oede tantes gewoond en 't elleerd». Toen de tantes het tijdelijke voor het eeuwige verwisselden, bleef zij alleen over om de «tuutjes» van Zuidkote, Bray-Duinen en De Panne te vervaardigen, doch vooral om de Pijpjes te «pupen» (strijken) wanneer de regen dit hoofddeksel tot een vodje had omvormd.

Eertijds trok zij met de tantes om de zes weken (vóór 1914-18) met de Tutenmand doorheen de duinen naar De Panne en iedere week naar Bray-Duinen om de verformfaaide «tuutjes» af te halen.

«'k Ga mien handen e letje ofwossen» sprak zij, vooraleer de twee haar toebehorende pijpmutsjes boven te halen.

Nu zouden wij eens scherp toeluisteren naar de door haar gebruikte vaktermen. Het tuutje bestaat uit een kruin, welke het achterhoofd bedekt, vóóraan begrensd door een hoepel, waarop de Puupjes in «bretonne» worden vastgehecht. De bandjes, welke aan de onderzijde van de hoepel worden vastgehecht, zijn zeven centimeter breed vervaardigd uit «mousseline», onder de kin worden zij toegeknoopt.

Verder heeft men nog een strikje in de hals onder de kruin.

De speciale tule voor het maken der kruin is niet meer te vinden, in haar oud valiesje lag er nog een stukje, zij betrok dit vóór de oorlog 1914-18 uit Kales doch oorlogsgeweld en later het teloorgaan van de traditionele klederdracht, lieten de werkplaatsen niet meer uit hun as verrijzen.

Dan volgde een kleine modeshow, de door vochtigheid en ouderdom aangetaste zwarte rok in zwarte «crépe maroquin» en zwart lijf werden bovengemaakt. Een kleed noemt men robe (uit gewone zwarte stof); dit kleed mag vooral niet te kort zijn.

Toen kwam een ander kledingstuk aan de beurt: de witte neusdoek of sjaal (vroeger ook wel geel of met bloemen versierd, doch wit te Bray-Duinen) met franjes, alles uit casimir vervaardigd. Deze werd eventjes in plooitjes gelegd bij de hals, dan over de schouders benedenwaarts getrokken, zodat er zich tal van plooitjes vormden vóór de borst; een speld onder de kin en een beneden aan de beide punten hielden alles op zijn plaats. Een tiental centimeter boven deze beide punten werd de zwarte satijnen schort (ook uit tafta) omgord, men streek de voorschoot derwijze dat de plooiën tien centimeter van elkander kwamen te liggen; de twee brede zijden banden (in ruban moiré) vastgehecht aan beide boveninden van de «schort», werden achter het middel naar voren gebracht en daar toegeknoopt.

Een paar zwarte kousen en zwarte schoenen en daar hebt U dan de eeuwenoude kledij der vissersvrouwen uit Zuidkote, Bray-Duinen en De Panne.

Wij veronderstellen dat, ondanks het verdwijnen van de vroegere tule, men zijn toevlucht zou kunnen nemen tot nylon-tule of nylonkant voor de kruin, Valenciënskant voor de bandjes, materialen welke wij haar bezorgden voor de te maken mutsjes der zeewijding te Koksijde.

Mathilde, die de pijpjes «puupt», zonder welke het hoofddeksel niets betekent, haalde haar twee pijpizers boven, zij wilde ons wei vertellen dat zij in haar stoof tot dat doel hout brandt; de ijzers worden dan even afgeveegd, vooraleer zij met dit lang en geduld-vereisend werk begint.

Vrouw Larrangé had ons verteld, hoe de pijpmutsjes niet van de hand worden gedaan, als de oude mensen sterven, legt men hen af met hun klederen en «tuutje». Destijds had iedere vissersvrouw acht «tuutjes», zo erven de kleinkinderen deze nog en wenden ze aan bij de jaarlijkse zeewijding, zij dragen dan ook een «robe en sjaal» van recenter datum.

Toen kwamen wij terecht bij «Manse» te Bray-Duinen (Mme Briquart), «spreekt vooral flamsch, 't is heur beste tale» had men ons gezegd. Hier rezen geen problemen inzake het maken van robe en schort. Bij mevrouw Walline kon men de witte sjaals uit satijn (soie

armurée) bekomen, een oud vrouwtje zou er de franjes (fil perlé rayonne) met de hand aan vasthechten, wat naar het schijnt een zekere kennis vereist.

De vissers rond 1850-90 droegen 's zondags te Bray-Duinen een visserspet met blinkende klep, een donkere jas en een gilet uit «vloer» met bloempjes bestikt, een brede friezenbroek en schoenen met hoge hakken.

De pastoor beloofde ons dan, veertig Bray-Duinse vissersvrouwen te begeleiden gedurende de zeewijding te Koksijde.

Een tweede typische kledij ziet men gedurende de jaarlijkse proces-sie rond het kapelletje van O.-L.-Vrouw-ter-Duinen te Duinkerke, gedragen door de bazinnen, de vrouwen der rijke vishandelaars.

«De bazinnes woren schon ofgeloden van goedewerk, rik volk, rike commercanten van de poissonnerie» had men ons gezegd. Zo kwamen wij bij Kan. André Pauwels, «chapelain de la petite chapelle» te Duinkerke terecht. Gegevens nopens de kostumering wenste hij niet te verstrekken, doch ook hij zou een afvaardiging naar Koksijde sturen: acht bazinnen en 20 meisjes, samen met het mirakuleuze, gekroonde Mariabeeld.

Zo konden de beide Westhoeken zich verenigen om hun IJslandvaarders te eren met banieren, gebeden en gekroonde Mariabeelden, deze van Lombardsijde, van Duinkerke, destijds door de vissers zoever vereerd tijdens hun zes-maandenlange reis.

Wij koesteren de hoop, dat ongeacht de schreve, ieder jaar deze zeewijding moge uitgroeien tot een trefpunt en een nieuwe traditie, waar de vlaming de frans-vlaming ontmoet bij de herinnering aan een epos, dat voorbije generaties hebben geschraagd.

Moge dit een bijdrage worden van Bachten de Kupe en het gemeentebestuur van Koksijde, inzake het nader toehalen der vaak vergeten broederbanden, welke een grens toch nooit uitwissen kan.

Bert Bijmens.